

УДК 73/76(07):37.091.33

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/66-3-29>**Галина САВЧИН,***orcid.org/0000-0002-0973-4014**старший викладач кафедри вокально-хорового, хореографічного та образотворчого мистецтва
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) galsavchyn@gmail.com*

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА В ЗАКЛАДАХ ПОЧАТКОВОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті актуалізовано проблематику мистецької освіти в змісті сучасній педагогічній науці, зокрема необхідність теоретичного та методичного супроводу освітнього процесу в закладах початкової мистецької освіти, узагальнення набутого педагогічного та мистецького досвіду, впровадження сучасних освітніх тенденцій та інновацій. Уточнено зміст поняття «інновація», «педагогічна технологія», «інноваційні педагогічні технології». Розкрито сутність інноваційних технологій навчання образотворчого мистецтва в закладах початкової мистецької освіти. Зазначено, що інтерактивні технології ґрунтуються на активній взаємодії всіх учасників освітнього процесу; ігрові технології обумовлені своєрідним зв'язком гри з художньою творчістю та віковими особливостями учнів; проєктні технології дозволяють розвивати творчі здібності учнів, сформувані навички саморозвитку та самоосвіти; інформаційно-комп'ютерні технології полегшують процес сприйняття інформації на уроках образотворчого мистецтва та можуть бути засобами виконання практичних робіт і контролю; технології проблемного навчання визначаються розвитком мотивації до навчання та творчої діяльності через вирішення проблемних ситуацій; артпедагогічні технології знімають емоційну напругу, допомагають правильно реагувати на складні переживання і контролювати їх. Особлива увага приділена технологіям інтегрованого навчання, які є дієвим засобом систематизації знань та умінь в органічних взаємозв'язках. Висвітлено педагогічний потенціал інноваційних технологій у викладанні образотворчого мистецтва. Зазначено, що інноваційна організація освітнього процесу на уроках образотворчого мистецтва в закладах початкової мистецької освіти загалом спрямована на розвиток емоційної та інтелектуальної сфери учнів, формування образотворчих знань та умінь; розвиток стійкої мотивації до творчої діяльності та її активізації, а її головним критерієм має бути новизна, творча діяльність, самостійність виконання завдання.

Ключові слова: мистецька освіта, заклад початкової мистецької освіти, навчання образотворчого мистецтва, інноваційні педагогічні технології.

Galyna SAVCHYN,*orcid.org/0000-0002-0973-4014**Senior Lecturer at the Vocal and Choral, Choreographic and Fine Arts Education Department
Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) galsavchyn@gmail.com*

INNOVATIVE ART TEACHING TECHNOLOGIES IN PRIMARY ART EDUCATION INSTITUTIONS: THEORETICAL ASPECT

The article updates the problems of art education in the context of modern pedagogical science, in particular, the need for theoretical and methodical support of the educational process in primary art education institutions, generalization of the acquired pedagogical and artistic experience, implementation of modern educational trends and innovations. The meaning of the concept of «innovation», «pedagogical technology», «innovative pedagogical technologies» has been clarified. The essence of the innovative technology of teaching fine art in primary art education institutions is revealed. It is noted that interactive technologies are based on the active interaction of all participants in the educational process; game technologies are determined by a peculiar connection between the game and artistic creativity and the age characteristics of the students; project technologies allow to develop students' creative abilities, to form self-development and self-education skills; information and computer technologies facilitate the process of information perception in fine arts classes and can be means of monitoring the performance of practical works; problem-based learning technologies are determined by the development of motivation for learning and creative activity through solving problem situations; art-pedagogical technologies relieve emotional tension, help to respond correctly to complex experiences and control them. Special attention is paid to integrated learning technologies, which are an effective means of systematizing knowledge and skills in organic relationships. The pedagogical potential of innovative technologies in teaching fine arts is highlighted. It is noted that the innovative organization of the educational process in art classes in primary art education institutions is generally aimed at the development of the emotional and intellectual sphere of students, the formation of art knowledge and skills; on the development of sustainable motivation for creative activity and the activation of artistic activity of students, and its main criterion should be novelty, creative activity, and independence of task performance.

Key words: art education, institutions of primary art education, teaching fine arts, innovative pedagogical technologies.

Постановка проблеми. Художня освіта є складником мистецької освіти та важливим чинником формування української національної духовної культури. Нині особливо гостро відчувається потреба оновлення змісту художньої освіти в Україні, вивчення накопиченого багаторічного педагогічного досвіду, наповнення освітнього процесу сучасними принципами, методами, прийомами, організаційними формами тощо для успішної реалізації задач сучасної мистецької освіти.

Основою художньої освіти є початкові мистецькі навчальні заклади, адже саме вони закладають передумови формування естетичної культури молоді, її духовного та творчого розвитку.

Сьогодення вимагає модернізації сучасної початкової художньої освіти, підвищення її якості з метою підвищення результативності навчання. Це, вочевидь, вимагає активного впровадження в освітній процес інноваційних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика мистецької освіти стала об'єктом багатьох наукових та методичних досліджень. Питанню становленню та розвитку мистецької освіти в Україні присвячені праці І. Зязюна, О. Комаровська, С. Коновець, Г. Кузьменко, Н. Ничкало, О. Отич, Г. Падалки, О. Рудницької, О. Хижної, Л. Масол, Р. Шамагала та інших. Значний внесок у розробку теоретико-методичних аспектів впровадження інноваційних мистецько-педагогічних технологій зробили О. Красовська, О. Кайдановська, М. Лещенко, Л. Масол, О. Музика, В. Орлов, В. Оргинський, С. Соломаха, Г. Сотська, Г. Шевченко, Б. Юсов, та інші науковці.

Аналіз наявних наукових праць засвідчує актуальність проблематики мистецької освіти в сучасній педагогічній науці, водночас слід зазначити, що використанню інноваційних технологій навчання образотворчого мистецтва в закладах початкової мистецької освіти ще не приділено достатньої уваги.

Мета статті – висвітлити педагогічний потенціал інноваційних технологій у викладанні образотворчого мистецтва в закладах початкової мистецької освіти.

Виклад основного матеріалу. Початкові мистецькі навчальні заклади входять до системи позашкільної освіти та становлять початкову ланку спеціалізованої мистецької освіти.

Початкова мистецька освіта виконує цілий ряд концептуальних функцій: розвиток художньо-естетичних та спеціальних мистецьких здібностей учнів, набуття ними базових компетентностей, створення стійкого інтересу до мистецтва, реалізація творчі здібності, активна мистецька діяльність, підготовка мистецьких кадрів та ін.

Сьогодні, не зважаючи на складні умови, у суспільстві спостерігається значний попит на початкову мистецьку освіту, значна кількість дітей відвідує дитячі мистецькі школи. Це, своєю чергою, зумовлює необхідність теоретичного та методичного супроводу освітнього процесу в закладах початкової мистецької освіти, узагальнення набутого педагогічного та мистецького досвіду, впровадження сучасних освітніх тенденцій та інновацій. Цей процес непростий та довготривалий, адже все сучасне загострює суперечності, потребує теоретичного дослідження, апробації, формування нового педагогічного знання та практичного досвіду впровадження.

У науково-педагогічній літературі поняття «інновація» визначається як «введення нового в цілі, зміст, методи та форми навчання і виховання, організацію спільної діяльності вчителя та учня» (Дубасенюк, 2014: 18). Інновація освіти – це цілеспрямований процес, в результаті якого відбуваються зміни «мети, змісту, методів, форм навчання й виховання та адаптації процесу навчання до нових вимог» (Красовська, 2013: 39). Цілком погоджуємось із твердженням Л. Масол, що «тенденція розвитку сучасної освіти передбачає її переведення на технологічний рівень, реалізацію індивідуальних траєкторій розвитку особистості» (Масол, 2019: 74) із активним залученням інноваційних педагогічних технологій, які спрямовані на засвоєння учнями мистецьких знань, опанування творчими вміннями, загальний особистісний розвиток та творчу самореалізацію учнів.

Поняття «технологія» (грецьк. *techne* – мистецтво, майстерність і *logos* – слово, вчення) дослівно тлумачиться як «знання про майстерність» (Масол, 2019).

У наукових дослідженнях в галузі педагогіки «педагогічна технологія» визначається по-різному: як метод планування, застосування, оцінювання освітнього процесу з метою досягнення більш ефективного результату (ЮНЕСКО); як інтегративний спосіб організація та управління освітнім процесом, що охоплює людські, інтелектуальні та технічні ресурси освітньої діяльності (Л. Масол); як засіб розв'язання дидактичних проблем (О. Савченко); як сукупність психолого-педагогічних установок, які визначають форми, методи, способи, прийоми, засобів навчання та виховання (Б. Ліхачов); як спосіб вирішення педагогічної задачі шляхом застосування цілої системи умов, форм, методів, засобів і критеріїв навчання (О. Новіков); як методи здійснення освітнього процесу (О. Рудницька); як система ефективного функціонування усіх компонентів педагогічного

процесу (Г. Селевко); як впорядкована сукупність дій та операцій для досягнення прогнозованого результату (В. Сластьонін); як сукупна діяльність особистісних, інструментальних й методичних засобів для досягнення навчальної мети (М. Кларін); як сукупність педагогічних прийомів, що забезпечують досягнення педагогічних цілей (В. Гузєєв); як сфера знання, що охоплює методи, засоби та теорію їх використання для досягнення цілей освіти (І. Зязюн) тощо. Отже, таке розмаїття визначень та значні розходження в розумінні цього педагогічного поняття підкреслюють його складність та необхідність дослідження.

Узагальнюючи науковий доробок можна констатувати, що на даний час існують три підходи до тлумачення поняття «педагогічна технологія»: 1) технічні засоби навчання; 2) процес комунікації; 3) засоби й процеси освітнього процесу.

У сучасному розумінні даної дефініції в освітній практиці виокремлюють наступні сутнісні її компоненти:

1. постановка цілі навчання, окреслення змісту;
2. визначення методів та форм діяльності вчителя;
3. визначення методів та форм діяльності учнів;
4. орієнтація навчання на досягнення результатів;
5. оцінка поточних результатів, корекція навчання, підсумкова оцінка результатів (Підгорна, 2020: 88).

Виділяють наступні якості педагогічних технологій:

- а) системність – цілісність організованих компонентів;
- б) науковість – єдність науки і практики, досвіду та сучасних досягнень;
- в) концептуальність – чітке та поетапне досягнення педагогічних цілей;
- г) діагностичність – вивчення умов і способів упровадження та прогнозування результатів;
- д) економічність – структурування, впорядкування, ущільнення інформації;
- е) алгоритмізованість, проєктивність – виділення етапів, ступенів, повторюваних дій;
- ж) коригованість – можливість внесення зміни зі збереженням основних дидактичних цілей;
- з) візуалізація – застосування технічних, комп'ютерних засобів навчання та контролю.

Існує багато класифікацій педагогічних технологій, проте сьогодні пріоритетне значення мають інноваційні педагогічні технології, які визначають єдність технологічного підходу та новітніх ідей. Дослідники зазначають, що такі технології мають гуманістичну спрямованість, яка зумовлена сучасними тенденціями в сфері науково-педагогічного знання та педагогічної практики.

Інноваційні мистецько-педагогічні технології ще й ґрунтуються на визначенні мистецтва як вищої форми естетичного освоєння людиною дійсності та, відповідно, спрямовані на розвиток внутрішнього світу особистості, пробудження стійкого інтересу та потреби у творчій діяльності за законами краси.

На уроках образотворчого мистецтва в закладах початкової мистецької освіти викладач може застосовувати різноманітні інноваційні технології з метою художнього творчого розвитку учнів:

- **інтерактивні технології**, які ґрунтуються на активній взаємодії всіх учасників освітнього процесу;
- **ігрові технології**, що обумовлено своєрідним зв'язком гри з художньою творчістю та віковими особливостями учнів;
- **проєктні технології** дозволяють розвивати творчі здібності учнів, сформувати навички саморозвитку та самоосвіти;
- **інформаційно-комп'ютерні технології**, які не лише полегшують процес сприйняття інформації на уроках образотворчого мистецтва, а також можуть бути засобами виконання практичних робіт чи контролю;
- **технології проблемного навчання**, які визначаються розвитком мотивації до навчання та творчої діяльності через вирішення проблемних ситуацій;
- **артпедагогічні технології** стають надзвичайно актуальними в умовах сьогодення, бо вони знімають емоційну напругу, допомагають правильно реагувати на складні переживання і досягати над ними контролю.

Особливу увагу сьогодні привертають **технології інтегрованого навчання**, що обґрунтовуються єдністю законів природи та цілісністю її сприйняття суб'єктом. Відповідно, знання з різних навчальних дисциплін тісно пов'язані між собою та створюють цілісну інформаційну структуру, що й обумовлює необхідність побудови освітнього процесу на основі комплексному підході. Інтеграційні технології визначають чіткої алгоритмізації: визначення теми інтегрованого заняття; виявлення спільних елементів (проблеми, теми, сюжету тощо) в навчальних програмах; формування змісту смислових блоків; визначення організаційних форм; систематизація набутих знань для цілісного розуміння об'єкта пізнання.

Досвід практичного впровадження інтеграційних технологій показує, що зазначені технології є дієвим засобом систематизації знань та умінь в органічних взаємозв'язках, опанування мистецьких знань та уявлень в цілісності, що поєднує художню образність, духовно-світоглядну та емоційно-естетичну насиченість та передбачує якість

навчання на основі порівняння, аналогії, міжсенсорних асоціацій (синестезії), художньо-естетичного узагальнення тощо.

Інноваційна організація освітнього процесу на уроках образотворчого мистецтва в закладах початкової мистецької освіти загалом спрямована на розвиток емоційної та інтелектуальної сфери учнів, формування образотворчих знань та умінь; розвиток стійкої мотивації до творчої діяльності та активізацію образотворчої діяльності учнів. Її головним критерієм має бути новизна, творча діяльність, самостійність виконання завдання.

Висновки. Сутність інноваційних технологій навчання образотворчого мистецтва в закладах початкової мистецької освіти полягає у модернізації освітнього процесу та спрямована на розвиток кожного учня як творчої особистості. Це вимагає від сучасного вчителя образотворчого мистецтва знати теоретичний аспект інноваційних технологій та ефективно використовувати їх на уроках для цілеспрямованого художньо-творчого розвитку учнів, формування в них образотворчих вмінь та навичок, розвиткові стійкого інтересу до мистецтва та прагнення до творчої реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубасенюк О.А. Інновації в сучасній освіті. *Інновації в освіті: інтеграція науки і практики*: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12–28.
2. Красовська О. О. Методичні засади впровадження інноваційних технологій у фаховій підготовці майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*. 2013. Вип. 1. С. 37–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppog_2013_1_7.
3. Масол Л. Нова українська школа: Методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу. Київ : Генеза, 2019. 208 с. : іл.
4. Підгорна Н. В., Романюк А. М. Роль інноваційних методів навчання у формуванні ключових компетентностей майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. *Молодий вчений*. 2020. № 5 (81). С. 86–90.

REFERENCES

1. Dubaseniuk O.A. Innovatsii v suchasniy osviti [Innovations in modern education]. *Innovatsii v osviti: intehratsiia nauky i praktyku: zbirnyk naukovo-metodychnykh prats / za zah. red. O. A. Dubaseniuk*. Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2014. S. 12–28. [in Ukrainian].
2. Krasovska O. O. Metodychni zasady vprovadzhennia innovatsiinykh tekhnolohii u fakhovii pidhotovtsi maibutnykh uchyteliv pochatkovoї shkoly v haluzi mystetskoї osvity [Methodological principles of the implementation of innovative technologies in the professional training of future primary school teachers in the field of art education]. *Psykhologo-pedahohichni osnovy humanizatsii navchalno-vykhovnoho protsesu v shkoli ta VNZ*. 2013. Vyp. 1. S. 37–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppog_2013_1_7. [in Ukrainian].
3. Masol L. Nova ukrainska shkola: Metodyka navchannia intehrovanoho kursu «Mystetstvo» u 1–2 klasakh zakladiv zahalnoi serednoi osvity na zasadakh kompetentnisnoho pidkhdou [New Ukrainian school: Teaching methods of the integrated course «Art» in grades 1-2 of general secondary education institutions based on the competence approach]. Kyiv : Heneza, 2019. 208 s. : il. [in Ukrainian].
4. Pidhorna N.V., Romaniuk A.M. Rol innovatsiinykh metodiv navchannia u formuvanni kliuchovykh kompetentnostei maibutnoho vchytelia obrazotvorchoho mystetstva [The role of innovative teaching methods in the formation of key competencies of the future art teacher]. *Molodyi vchenyi*. 2020. № 5 (81). S. 86–90. [in Ukrainian].